

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1946 kl. 1 em.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

I en den 22 februari 1946 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 105, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

F ö r s l a g

till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Härigenom förordnas, *dels* att punkt 5 av anvisningarna till 21 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att till anvisningarna till envar av 24 och 35 §§ samma lag skall fogas en ny punkt, betecknad respektive punkt 5 och punkt 4, av nedan angiven lydelse.

Anvisningar

till 21 §.

5. Till intäkt av jordbruksfastighet räknas jämväl vad som influtit på grund av upplåten nyttjanderätt till fastigheten eller del därav, såsom arrende, avgäld för lägenhet, som är avsondrad från fastigheten, eller för servitut, som vilar å fastigheten, m. m. dyl. Vad nu sagts gäller dock icke beträffande engångsersättning vid upplåtelse av nyttjanderätt eller servitutsrätt för obegränsad tid, t. ex. vid ianspråktagande under nyss angivna förhållanden av mark eller strömfall enligt vattenlagen eller för framdragande av ledningar eller anläggande av väg. Hör till fastigheten rätt att på visst sätt utnyttja någon annan fastighet såsom till skogsfång, mulbete eller dyl., skall givetvis även vad som därigenom kommer fastighetens innehavare tillgodo räknas som intäkt av fastigheten. I fråga om för gemensamt behov avsatta

s. k. besparingsskogar, häradsallmänningar och andra likartade samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning, skall som samfällighetens inkomst räknas även vad som in natura utdelats till innehavarna av de fastigheter, som hava del i samfälligheten. Då inkomsten således beskattas hos samfälligheten (jfr 53 § 1 mom. f), följer härav, att innehavare av fastighet, som har del i samfällighet av ovannämnda art, icke är skyldig att som intäkt av sin fastighet upptaga vad han uppburit såsom utdelning från samfälligheten, vare sig utdelningen utgått in natura eller i penningar.

till 24 §.

5. Såsom intäkt av annan fastighet räknas icke engångsersättning vid upplåtelse av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan fastighet för obegränsad tid (jfr punkt 5 andra meningen av anvisningarna till 21 §).

till 35 §.

4. Lika med avyttring av fast egendom skall anses upplåtelse av nyttjanderätt eller servitutsrätt till fastighet för obegränsad tid mot engångsersättning, vilken därvid är att betrakta som köpeskilling (jfr punkt 5 andra meningen av anvisningarna till 21 §). Avyttringen skall i sådant fall anses hava omfattat så stor del av fastigheten som ersättningsbeloppet utgör av fastighetens hela värde vid tiden för upplåtelsen. Därest förutsättningar därför i övrigt föreligga skall alltså i dylikt fall skattepliktig realisationsvinst respektive avdragsgill realisationsförlust anses hava uppkommit.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Lagen skall äga tillämpning jämväl med avseende å det beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställes under år 1946.

I fråga om eftertaxering för år 1945 eller tidigare år skola äldre bestämmelser fortfarande gälla.

Beträffande vad departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anfört får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll.

Enligt 21 § d) kommunalskattelagen skall till intäkt av jordbruksfastighet hänföras bl. a. arrende för utarrenderad fastighet, evad arrendet utgått i penningar, varor eller tjänstbarheter, ävensom avgäld eller annan förmån, som influtit till fastigheten på grund av servitut, upplåtelse av lägenhet eller dylikt, så ock intäkt genom upplåtelse åt annan att i visst avseende tillgodogöra sig eller utnyttja fastigheten eller del därav, såsom till sten-, torv-, grus- eller lertäkt eller dylikt, till bete, jakt eller fiske, till utvinnande av vattenkraft, till framdragande av ledningar, till upplags- eller lastageplats med

mera sådant. Jämlikt 2 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt gälla samma bestämmelser även vid den statliga beskattningen.

Berörda bestämmelser ha i praxis tillämpats så, att även engångsbelopp, vilka utbetalats såsom ersättning för upplåtelse av egendom för all framtid, i vissa fall tagits till beskattning.

I en den 20 november 1945 dagtecknad, inom finansdepartementet upprättad promemoria har föreslagits sådan ändring i punkt 5 av anvisningarna till 21 § kommunalskattelagen att engångsersättning vid upplåtelse av nyttjanderätt eller servitutsrätt för obegränsad tid icke skall anses utgöra skattepliktig intäkt.

Över denna promemoria ha, efter remiss, yttranden avgivits av vissa myndigheter och sammanslutningar.

Till stöd för det i propositionen framlagda förslaget har *departementschefen* anfört följande:

»I departementspromemorian föreslås, att engångsersättning vid upplåtelse för obegränsad tid av nyttjanderätt eller servitutsrätt till jordbruksfastighet skall frikallas från beskattning. Detta förslag har i och för sig tillstyrkts i nästan alla de i ärendet avgivna remissyttrandena. Även för egen del finner jag bärande skäl tala för förslaget och förordar sålunda i princip en lagstiftning i enlighet därmed. Icke minst angeläget anser jag det vara att den oklarhet i praxis, som nu synes råda beträffande skatteplikten för dylika ersättningar, bringas ur världen.

I ett par yttranden har anmärkts, att skattefriheten icke borde omfatta hela beloppet av de ersättningar, som bruka utbetalas vid upplåtelse av ifrågavarande slag. I anledning därav vill jag framhålla, att den föreslagna skattefriheten givetvis endast omfattar belopp som utgör ersättning för själva upplåtelsen. Skulle viss del av det utbetalda beloppet hava annan karaktär, t. ex. utgöra räntegottgörelse eller ersättning för avverkad skog, skola alltså dylika belopp alltjämt beskattas såsom intäkt av kapital respektive av skogsbruk. Måhända kan därvid uppkomma tvekan om vad som bör hänföras till ena eller andra kategorien. Denna fråga torde emellertid icke böra regleras genom särskilda bestämmelser i författningstexten utan torde frågan få överlämnas åt rättstillämpningen för besvarande.

I några yttranden har framhållits, att skattebefrielse eller skattelättnad bör medgivas även beträffande engångsersättningar vid upplåtelse på viss angiven tid. Dylika ersättningar äro emellertid, som i departementspromemorian framhållits, av väsentligen annan karaktär än engångsersättningar vid allframtidsupplåtelse. Därest särskilda regler skulle införas rörande beskattningen av ersättningar vid upplåtelse på begränsad tid synes detta kunna ur principiella synpunkter motiveras endast därmed att den skattskyldige eljest skulle träffas av en opåkallat hård beskattning på grund av progressionen vid den statliga beskattningen samt på grund av ränteförlust genom att skatten uppbäres tidigare än då ersättningen är fördelad på årliga belopp. Att undanröja dessa olägenheter genom meddelande av specialregler för de nu ifrågavarande ersättningarna synes emellertid mindre lämp-

ligt. Vad särskilt angår frågan om progressionens verkningar — som följd av att en på flera år belöpande ersättning utbetalas på en gång — vill jag erinra om, att motsvarande spörsmål kan uppkomma jämväl med avseende å intäkter av andra slag. Frågan torde därför böra upptagas i ett större sammanhang.

På grund av det anförda och då, såsom i departementspromemorian framhållits, jämväl praktiska skäl tala för att skiljelinjen drages mellan å ena sidan belopp, som avser gottgörelse för inkomstförlust för all framtid, och å andra sidan belopp, som avser ersättning för inkomstförlust för viss begränsad tid, anser jag mig icke böra föreslå en utsträckning av skattefriheten till ersättningar av sistnämnda slag. Däremot är det uppenbart, att om en upplåtelse formellt avser begränsad men reellt obegränsad tid — såsom vid upplåtelse av vägrätt — den reella innebörden i upplåtelsen bör vara avgörande. Att detta är förslagets ståndpunkt lär framgå redan av det i författningsförslaget upptagna exemplet om ianspråktagande av mark för anläggande av väg.

I ett par remissyttranden har ifrågasatts införande av bestämmelser om frikallelse från inkomstbeskattning även av engångsersättning vid upplåtelse för all framtid från annan fastighet än jordbruksfastighet. Det torde vara tveksamt, om icke sådan ersättning redan enligt 24 § kommunalskattelagen i dess nu gällande lydelse får anses vara frikallad från skatteplikt. För att undanröja tvekan härutinnan synes emellertid i anvisningarna till nämnda lagrum lämpligen kunna intagas en direkt föreskrift härom. Jag förordar därför att i anvisningarna till 24 § införes ytterligare en punkt — punkt 5 — av innehåll att engångsersättning vid upplåtelse av nyttjanderätt eller servitutsrätt till annan fastighet för obegränsad tid icke skall räknas såsom intäkt av sådan fastighet.

I vissa yttranden har berörts frågan huruvida sådana ersättningar, som nu föreslås skola frikallas från vanlig inkomstbeskattning, i stället böra kunna bli föremål för realisationsvinstbeskattning. I departementspromemorian framhålles, att dylik ersättning principiellt bör inrymmas under reglerna om realisationsvinstbeskattning men något förslag härom framlägges likväl icke, enär fråga om beskattning för realisationsvinst i hithörande fall knappast skulle uppkomma efter genomförande av den samtidigt föreslagna skattefriheten för realisationsvinst vid expropriation eller annan tvångslösen av fast egendom. Därest promemoriaförslaget i sist angiven del — enligt vad jag tidigare förordat — icke nu blir föremål för lagstiftning, kommer denna fråga emellertid i ett annat läge. Om vid samtliga avyttringar — alltså även tvångsvisa sådana — beskattning för kapitalvinst alltjämt skall under vissa förutsättningar förekomma, synes konsekvensen fordra att även kapitalvinst vid upplåtelse av särskild rätt till egendom på obegränsad tid under samma förutsättningar blir föremål för beskattning.

Givetvis kan det vid tillämpning av en sådan regel bli svårt att bestämma hur stor del av fastigheten — som förmögenhetsobjekt betraktad — som skall anses ha »realiserats» genom upplåtelsen. Frågan torde emellertid

kunna lösas på så sätt att fastighetsägaren anses ha genom upplåtelsen avhänt sig så stor del av fastigheten, som svarar mot ersättningsbeloppet, då detta ställes i relation till fastighetens hela värde vid tiden för upplåtelsen. Om sålunda från en fastighet med ett värde av 100 000 kronor, som förvärvats för 90 000 kronor, upplåtes en nyttjanderätt för all framtid mot en engångsersättning av 10 000 kronor, skulle fastighetsägaren anses ha realiserat $\frac{1}{10}$ av fastigheten. »Vinsten» skulle alltså anses utgöra $\frac{1}{10} \times 100\,000 - \frac{1}{10} \times 90\,000 = 1\,000$ kronor. Som värde å fastigheten bör därvid upptagas taxeringsvärdet eller, där detta icke anses motsvara fastighetens allmänna saluvärde, ett på annat sätt uppskattat allmänt saluvärde vid tiden för upplåtelsen av nyttjanderätten. — Skulle efter motsvarande beräkning upplåtelsen få anses ha medfört realisationsförlust för upplåtaren bör givetvis även avdrag för sådan kunna medgivas.

Jag vill sålunda förorda, att i anvisningarna till 35 § kommunalskattelagen införes en ny punkt, betecknad punkt 4, av innehåll i huvudsak, att lika med avyttring av fastighet skall anses upplåtelse av nyttjanderätt eller servitutsrätt till fastighet för obegränsad tid mot engångsersättning, vilken därvid är att betrakta som köpeskilling, samt att avyttringen i sådant fall skall anses hava omfattat så stor del av fastigheten som ersättningsbeloppet utgör av fastighetens hela värde vid tiden för upplåtelsen.

Jag torde i detta sammanhang även få erinra om att, därest i ersättningen för upplåtelsen ingår jämväl ersättning för å det upplåtna området växande skog, detta delbelopp icke bör upptagas som intäkt av skogsbruk i det fall att uppkommen vinst å upplåtelsen i dess helhet skall beskattas som realisationsvinst.

Vad härefter angår vissa i remissyttrandena berörda detaljfrågor och därvid först lantbruksförbundets förslag om uppmjukning av gällande regler för beskattning av uppbyren engångsersättning vid upplåtelse av upplagsplats torde redan promemorieförslaget innebära, att sådan ersättning blir befriad från inkomstbeskattning i de fall där upplåtelsen i realiteten innebär ett avstående av viss del av fastigheten. En särskild bestämmelse härom är sålunda icke erforderlig. Vad åter angår förbundets anmärkning, att avdrag i förvärvskällan jordbruksfastighet borde kunna medgivas för värdeminskning å stenbrott, grustäkt och dylikt, avser denna anmärkning en fråga som icke lämpligen bör upptagas till behandling i nu förevarande sammanhang.

I anledning av vad länsstyrelsen i Kopparbergs län anfört vill jag framhålla, att utgiven engångsersättning av det slag, varom här är fråga, i allmänhet icke torde enligt gällande lag vara avdragsgill hos utgivaren. Det torde emellertid icke vara nödigt att tynga lagtexten med en uttrycklig bestämmelse härom.

Den i departementspromemorian föreslagna avfattningen av punkt 5 av anvisningarna till 21 § kommunalskattelagen torde — fränsett viss formell justering — kunna godtagas utom såtillvida att till följd av en anmärkning av svenska vattenkraftföreningen orden »av mark enligt vattenlagen» synas böra utbytas mot orden »av mark eller strömfall enligt vattenlagen».

Med hänsyn till att ersättningar av förevarande slag i åtskilliga fall torde ha utbetalats under år 1945 i samband med ianspråktagande av mark för flygfält och andra militära ändamål m. m., synas de föreslagna författningsändringarna böra träda i kraft så fort som möjligt. Jag förordar därför — såsom i det vid departementspromemorian fogade författningsutkastet jämväl föreslagits — att ändringarna skola träda i kraft omedelbart efter utfärdandet av författning i ämnet och tillämpas redan vid 1946 års taxering.»

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot föreliggande förslag, får hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 105, antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Stockholm den 21 mars 1946.

På bevillningsutskottets vägnar:

ELON ANDERSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Elon Andersson, Wahlmark, Velander, Sjödaht, friherre De Geer, Ekman, Robert Berg, Herman Ericsson, Rosander* och *Carl Eric Ericsson* samt

från andra kammaren: herrar *Lövgren, Björklund, Sandberg, Janson* i Frändesta, *Falk, Jonsson* i Skedsbygd, *Karlsson* i Grängesberg, *Henriksson, Sundström* i Skövde och *Vigelsbo*.